

**A Pedagógus Arcképcsarnok 24. kötetének
ünnepélyes bemutatója 2025. október 11.**

Forgatókönyv

Ünnepi köszöntő

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Vendégeink!

A **Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesület** elnöksége nevében őszinte tisztelettel és bizalommal köszöntöm Önöket a **Pedagógusok arcképcsarnoka XXIV.** kötetének megjelenése, bemutatása és átadása alkalmából szervezett ünnepi fórumunkon.

Egyesületi tagságunk és vendégeink nevében megköszönöm **Dr. Páles Zsolt Professzor Úrnak**, a DAB elnökének döntését, amellyel ismét biztosította számunkra, hogy - **Magyar Éva titkárságvezető és munkatársai** közreműködésével - ebben az igazán méltó környezetben tarthatjuk rendezvényünket.

Tisztelettel köszöntöm egyúttal és előljáróban **Dr. Trencsényi László** urat, a MPT elnökét, aki személyes jelenlétével tiszteli meg rendezvényünket és az emlékkötet bemutatása előtt kért szót, amit természetesen biztosítunk számára; parancsoljon Elnök Úr!

Kedves Vendégeink!

Ebben a körben közismert és elfogadott tény, hogy egyesületünk célrendszerének és tevékenységének meghatározó, központi eleme a **nevelési - oktatási értékek** megőrzése és nyilvánossá tétele. A megvalósításban évtizedes múltú, önzetlen és hatékony közreműködő **Kálmán Antalné Marika**, akinek az **Ádám György Emlékérem** elnyeréséhez minden jelenlévő nevében szívből gratulálok és további jó egészséget, sikeres munkát kívánok neki!
AJÁNDÉK!

Hagyományápolási szándékunk velejárója az is, hogy az emlékkötet-átadási ünnepségünk nyitányaként rövid kulturális műsorral igyekszünk kedveskedni a jelenlévőknek. Erről továbbra sem szeretnénk lemondani, sőt: most különleges program-elemet tudtunk beiktatni, amelynek előzménye az, hogy az idei emlékkötetünkben jelenik meg a 2024-ben elhunyt Várhalmi Ilona arcképvázlata, aki évtizedeken át igazgatóhelyettesként vezette az Ady Endre Gimnázium országos rangú drámatagozatát. Ebben segítette őt haláláig a Csokonai Színház művésztanáraként Csikos Sándor úr, Kossuth és Jászai Mari díjas Érdemes és Kiváló művész, akit tavaly a Nemzet Színészhévé választottak és aki kérésünkre elvállalta, hogy házastársára, Várhalmi Cilára itt Ady-verssel emlékezik, azt követően pedig a Törös Luca Bella a gimnázium diákja adja elő a 200 éves népdal dallamára írt Új vizeken járok című Ady-művet.

MŰSOR

A jelenlévő egyesületi tagok, a hozzátartozók és érdeklődők nevében is őszintén, szívből **gratulálok a gyémántdiplomás Csikos művész úrnak és Törös Luca Bellának; köszönjük** szépen az emlékezetes élményt és kérem őket, hogy fogadják el szervezetünk szerény ajándékát!

Egyesületünk elsődleges tevékenysége a példaadó köznevelési, szakképzési és felsőoktatási teljesítmények megörökítése hazai és határon túli források felhasználásával. Ehhez az indító

alap gondolatot a néhai Ungvári János által **1996-ban** életre hívott - HBM településeinek kiemelkedő pedagógusait megidéző - **Emlékbizottság** szolgáltatta, amely **1998-tól** már **Megyei Neveléstörténeti Egyesületként működött** és lett belőle **2005-ben** – vagyis az idén éppen két évtizede - **Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesület**.

2002-ben jelent meg a **Pedagógusok Arcképcsarnoka** címet viselő kiadványunk legelső kötete, amelynek műfaja a Kazinczy Ferenc által meghonosított „**arcképvázlat**” volt és maradt azóta is és amit eddig további 22 követett. Szakmai elismerést jelentett, hogy az **Országos Széchényi Könyvtár** már 2003-ban nemzetközi azonosító számot adott a kiadványnak, míg 2015-ben a sorozat köteteit a döntéshozók beemelték a **HB. Megyei Értéktár** kulturális kategóriájába, amire ma is büszkék vagyunk.

Névadónk munkásságáról közgyűléseinken és további fórumokon rendszeresen megemlékezünk, ezért együttműködünk más szakmai és civil szervezetekkel, hiszen **Karácsony Sándornak** a *Magyar nevelés* címen kifejtett nézetei sok tekintetben ma is helytállónak bizonyulnak. Ezt igazolja az a tény is, hogy néhány nappal ezelőtt a Nemzeti Községi Egyetem országos konferenciát szervezett „*Közösségi nevelés, autonóm személyiség – Karácsony Sándor tanításai ma*” címmel és ezen a rendezvényen előadással képviselhettem egyesületünket.

Szólnom kell röviden arról a munkáról is, amely az egyes emlékkötetek megjelenését készíti elő.

Az életrajzokkal a célunk a megidézett szereplők munkásságának bemutatása: emberi, pedagógiai vonásaik láthatóvá tétele, a hajdani intézményükben és településükön betöltött szerepük, küzdelmük, érdemeik megismertetése, ami így egyúttal kordokumentum is.

Az alkotás folyamatában fontos az írók és a szerkesztők együttműködése, kapcsolattartása, az emblematikus pedagógus személyek felkutatása. A kezdeti **debreceni** megemlékezés így módon vált előbb **megyeivé**, majd a kapcsolati kör szélesedésével egyre **távolabbivá**. Napjainkban már fővárosi, dunántúli, dél-magyarországi, erdélyi, felvidéki intézményekből is kapunk életrajzokat. Új vonása az idej kiadvány elkészültének, hogy ezúttal már a **Pedellus Tankönyvkiadó Kft.** szakemberei végezték a tördelő szerkesztést, amelynek során érvényesítették a Kapitális Nyomda modern szövegszerkesztői elvárásait is. Őszinte köszönet illeti ezért **Vágó Lászlóné** ügyvezető igazgatónőt és munkatársait annál is inkább, hogy folyamatosan kapcsolatot tartottak a nyomda vezetőivel és elősegítették, hogy az emlékkötet megújult nyomdatechnikai formában jelenhessen meg.

Ilyen előzmények után értük el, hogy az idej, immár **XXIV. kötet** meghaladja a 2700 - at a megírt életrajzok száma. A kiadvány valós értékét az a tény is jelzi, hogy az életrajzokat felhasználva több intézmény és település tart **saját megemlékezést**, amelyhez a forrást – mások mellett - a kötetekben megjelent életrajzok jelentik.

- **Ezek előre bocsátásával kérem fel Hajas Zsuzsa vezető szerkesztő kolleganőt a XXIV. emlékkötet bemutatására.**

KÖSZÖNET!

Bizonyára figyelemre méltónak találták kötet szerkesztőnk ismertetőjét, amelynek nyomán hiteles és színes képet alkothatunk valamennyien a több mint **100 életrajzból**, más oldalról ismerhetjük meg a hajdan volt tanárokat, kollégákat. Minden életrajz egy külön világot tár fel, amely a feledés homályába merülne, ha nem rögzítenénk és őriznénk nyomtatott formában. Ezért is lett az egyesület jelmondata, hogy **”Az emlékezet értéket ment”**. Mi

értéknek tartjuk mindazt az emberi, pedagógiai munkát, kudarcokon és sikereken átívelő nevelési - oktatási folyamatot, amelynek során volt pedagógus társaink teljes személyiségükkel formálták a rájuk bízott óvodásokat, iskolásokat, egyetemistákat és felkeltették bennük a műveltség, a tudás iránti elkötelezettséget.

Köszönet illeti ezért az **írókat, szerkesztőket**, akik díjazás nélkül, éveken át szorgalmasan gyűjtik az anyagot, formálják a beérkező fogalmazványokat és gondoskodnak arról, hogy az előző évekhez hasonlóan ismét igényes, értékes kiadványt vehessen kezébe az olvasó.

Ugyancsak kiemeléssel és őszinte köszönettel említem azokat a **magánszemélyeket és önkormányzatokat**, akik, illetve amelyek anyagilag támogatták legújabb kiadványunk létrejöttét. A kötet elején lévő felsorolásban meg is találhatják valamennyi személy és szervezet nevét, mert megérdemlik.

Hagyományainkhoz, rendszerre vált gyakorlatunkhoz tartozik, hogy a kötetek megjelenésekor minden évben névre szólóan is megköszönjük a több éves segítséget, szellemi, erkölcsi és anyagi támogatást. Ezt jelképesen az elnökség által alapított **emlékplakettel és oklevéllel** fejezzük ki, amelyen egyesületünk már említett jelmondata olvasható.

Az elnökség döntése alapján ebben az évben magánszemélyként **Németné Dávid Irén** lett a díjazott. Felkérem **Szabó Lászlóné** elnökhelyettes asszonyt, hogy indoklásunkat, a méltatást, vagyis a laudációt ismertesse a jelenlévőkkel.

Az elnökség kitüntető Emléklappal fejezi ki elismerését és köszönetét az intézményi kapcsolattartás terén végzett példaadó munkájáért debreceni tagtársunknak, **Tar Jánosnak**, valamint kiemelkedő arcképvázlat-írói tevékenységéért a székesfehérvári neveléstörténésznek, **Dr. Gulyás Antal** úrnak. Az indoklásra felkérem elnökhelyettes asszonyt, Szabó Lászlónét.

ÁTADÁS, GRATULÁCIÓ, JÓKÍVÁNSÁG!

Befejezésül Raffay Zoltánné elnökségi tagunknak adom meg a szót, aki verssel készült az ünnepi kötetbemutatóra.

KÖSZÖNET!

Tisztelt Vendégeink!

A Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesület elnöksége nevében ismételten, **őszintén köszönöm** megtisztelő jelenlétüket és egyúttal bejelentem, hogy az emlékkötetek (a korábbiak és az ideiek egyaránt) az előcsarnokban átvehetők. Emlékeztetésként hangsúlyozom azt is, hogy már a következő kiadványra is készülve kérünk és szívesen veszünk **újabb életrajz – írásokat** folyamatosan, 2026. április 30-áig

Minden vendégünknek lélekerősítő emlékkötet-olvasást, békés, szeretetteljes családi emlékeztést és jó egészséget kívánok!

Dr. Cs. Nagy Gábor
egyesületi elnök

Beszámoló a rendezvényről

Értékeket mentő emlékezet

Apáczai Csere Jánosról, a barcasági Apáca nagy szülöttjéről október elején emlékeztek meg a nevét viselő iskolák képviselői. A szülőfaluban lebonyolított kétnapos konferencia jelmondatát a szervezők Apáczaitól kölcsönözték: „Eledeink neveire kötelesség emlékezni.” Hasonló gondolat motiválja a debreceni székhelyű Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesület tagjait, akik évről évre kötetbe rendezik a példás életutat bejárt tanítók és tanárok munkásságáról készült írásokat, hogy ilyen módon emlékezzenek a „nemzet napszamosai” titulust elfogadó, munkájukat magas színvonalon végzett pedagógusokra, akik sajnos már az égi katedránál folytatják lelkiismeretes oktató–nevelő munkájukat. A Pedagógusok arcképcsarnoka kötet összeállítói vallják: „Az emlékezet értéket ment.”

A sorozat XXIV. kötetének bemutatóján, október 11-én a Debreceni Akadémiai Bizottság székházában ezúttal is szép számmal összegyűltek az emlékezések készítői, megjelentek az érintettek családtagjai és számos érdeklődő.

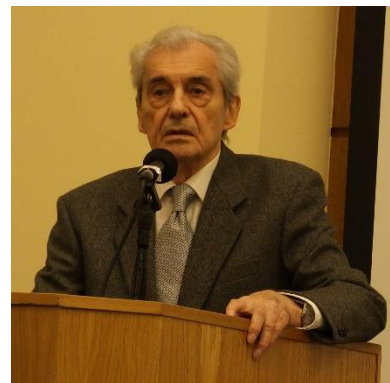

Egyik elnökségi tagunk, **Kálmán Antalné** a rendezvényen vehette át közel hatévtizedes oktató és közoktatási munkájáért a Magyar Pedagógiai Társaság által adományozható legmagasabb elismerést, az Ádám György emlékérmét.

A díjat **dr. Trencsényi László**, a Magyar Pedagógiai Társaság elnöke adta át.

A könyvbemutató színvonalát emelte a debreceni Csokonai Színház gyémánt oklevelével idén elismert Csikos Sándor színművész, aki Csokonai és Ady verseket adott elő. Hitvallással beszélt a pedagógusi munkáról és megosztotta gondolatait a debreceni Ady Endre Gimnáziumban feleségével együtt közel harminc éven át végzett drámapedagógiai tevékenységükről. Követendő példa!

A könyvbemutató színvonalát tovább emelte Törös Luca Blanka, az Ady Endre Gimnázium diákja gyönyörű énekszámával, egy 200 éves népdalra átírt Ady verssel.

Ezután Hajas Zsuzsa kötet szerkesztő kolléganőnk alapos és minden részletre kiterjedő, lebilincselő kötetbemutatóját hallhattuk. Óriási munkát végzett a lektorokkal együtt a kötet összeállításakor, amely óriási köszönetet érdemel. A felhangzott taps is ezt fejezte ki.

Kötetbemutató: Pedagógusok arcképcsarnoka, 2025

Tisztelt egybegyűltek, pályatársak, kollégák, családtagok, egyesületi tagok!

Babits Mihály 1908-ban szegedi tanárként az Erkölc és iskola című tanulmányában azt írta, hogy minden nemzedék célja a következő generáció jobb nevelése. A Pedagógusok arcképcsarnoka 24. kötetében a szerzők négy nemzedék tanársorsát örökítették meg. A legrégebbi életrajzok még a pályájukat a 19. század végén kezdő tanáremberekéről szólnak, a legfrissebbek pedig a 2020-as évtized elején is aktívokról. Körülbelül 140 év pedagógiatörténetébe tekinthetünk bele egyéni életrajzi mozaikok által.

A 105 szakmai életútból 8 óvónő, 23 tanító, 33 általános iskolai tanár, 37 középiskolai tanár, 6 egyetemi oktató, valamint 1 fő gyógypedagógus munkakörben dolgozott, jónéhányan igazgatói-intézményvezetői feladatkört is elláttak.

A legfiatalabbnak 45 életév adatott, a legidősebbnek 99. A 105 főből 52-en éltek meg 80 évnél magasabb életkort, ebből 16-an 90 évnél is többet. A tartalmas életpálya bizonyára egyik biztosítéka a hosszú életnek. A kötetben szereplők közül négyen még a 19. században születtek, az ő arcképvázlatukat az Emlékezzünk régiekről rovatban közöljük.

A pedagóguslét mindig a közösség, a szűkebb és a tágabb lakókörnyezet szolgálatát is jelentette. A tanításon kívül többen vállaltak polgármesteri megbízatást. Van közöttük országgyűlési képviselő, kántor, karmester, karvezető, ornitológus, tankönyvíró, bírósági ülnök, presbiter, képzőművész, meteorológiai megfigyelő, ásvány- és sétatotgyűjtő, vitakörvezető, népi iparművész vagy a település kulturális életének motorja, szervezőembere. A társadalmi életben vállalt aktív szerepért négyen a település díszpolgára címet is kiérdemelték.

A 20-21. században állítólag már nincsenek polihisztorok. A kötet életrajzai mintha erre is rácsófolnának. Minek nevezhetnénk, ha nem polihisztornak azt a pedagógust, aki élete során tucatnyi tantárgyat, kurzust tanított: gyermek-és ifjúsági irodalom, beszédművelés, színjátszás, drámapedagógia, művelődéstörténet, magyarságismeret, beszédtechnika, retorika, esztétika, műelemzés, műkritika és sajtófotózás szerepel az életrajzában, de emellett három helyen színjátszócsoporthoz is vezetett. Ő volt Ozsváth Sándor főiskolai tanár.

A tudományos pálya rangos kitüntetésétje kötetünkben a Széchenyi-díjas matematikus, akadémikus dr. Daróczy Zoltán. A Herder-díjas etnográfus, dr. Gunda Béla elképesztően gazdag, nemzetközileg is jelentős életpályája is kötetünk része. [Alfred Toepfer](#) Alapítvány által 1963-ban létrehozott Herder-díjat évenként hét olyan kelet- és délkelet-európai tudós, művésznek ítélhetik oda, akik jelentősen előremozdították e terület kulturális, tudományos és emberi kapcsolatait.

Gárdonyi Géza író tanítói munkásságáról unokája, Keller Péter írt.

Kultúra- és intézményteremtő, kultúramentő és -közvetítő szerepet betöltő pedagógusok is szép számmal akadnak kötetünkben, mint ahogy olyanok is, akik új iskolatípust vagy képzési modellt hoztak létre. Ilyen érdemekkel bír a kolozsvári sebészképzésben a 19. században kulcsszerepet játszó dr. Joó István, aki a város első botanikus kertjének is alapítója volt. A vincellérképzés létrehozásában voltak elévülhetetlen érdemei Egey Szilárdnak. A debreceni középiskolai drámapedagógiai oktatásnak pedig Várhalmi Ilona volt a szíve-lelke, akinek 250 tanítványa lett színművész. Mások sportcsarnokkal, teniszpályával vagy egy-egy kiemelkedő városi nagyrendezvénnyel ajándékozták meg lakóhelyüket. Szívet melengető lehetett a székesfehérvári angyalok kórusa, amikor advent idején több száz általános iskolás éneke varázsolta el az utca embereit, a karácsonyra készülődőket.

Sok életrajz őrzött meg a hivatás gyakorlásával kapcsolatos jellegzetes, maradandó emberi pillanatokat. Bizonyára életre szóló az emlékkép, ha egy tanítónő a saját hat gyereke mellett olykor még főzés közben is korrepetálta az arra rászorulókat, vagy az a dinamizmus a tanításban, amire a diákok paródiában úgy emlékeztek, hogy „már az órára befelé rohanva is nyomatja a tananyagot.” Nagy tekintélyt szerzett falujában az a tanár úr, aki 90 évesen is mindent tudott a falu történetéről, vagy az, aki a boltban fejszámoló képességével kápráztatta el a falu népét.

Örömteli, hogy kötetünkben a Kárpát-medence egyre több településéhez kötődő pedagóguspályát mutathatunk be, sőt olyanokat is, akik külföldön is

tanítottak. A könyvünkben szereplő tanárok 91 településen gyakorolták hivatásukat. Ezek közül a legészakibb Stockholm, a legdélibb Kolozsvár, a legnyugatibb Muraszombat és Szentgotthárd, a legkeletibb Nyírmeggyes és Nyírparasznya. Az egyesület honlapján és évente megjelenő köteteinkben 2025 októberétől immár 2747 életrajz szerepel.

Külön köszönet illeti azon települések életrajzíróit, akik idén is szép számmal gyarapították gyűjteményünket. Debrecenen kívül Székesfehérvár, Balmazújváros, Mátészalka, Hajdúszoboszló, Szarvas, Polgár, Görbeháza, Tetétlen, Karcag, Berettyóújfalu pedagógus arcképvázatai kerültek archívumunkba nagyobb számban.

Mindig örülünk annak, ha egy-egy település újonnan kapcsolódik be a pedagógus életpályák megörökítésébe és megőrzésébe. Az idén ünnepli alapításának 100. évfordulóját Görbeháza. Az onnan beérkezett öt életrajzból szinte falutörténet bontakozik ki. Az 1925-ben alapított község 1929-ben kapott iskolát, ahol kezdetben váltott műszakban 3 tanteremben 250-300 diák tanult 60 fős osztályokban, keresztbe fektetett deszkák szükségpadjain. Az életrajzokból azonban szépen kirajzolódik a körülmények változása, a fejlődés is. Ehhez hasonlóan történeti értékű a 2024-ben mindössze 1256 lakosú Tetétlen négy tanárának pályaképe.

A kötet nem készülhetett volna el a szerkesztő bizottság és 11 lektor önzetlen munkája, 15 önkormányzati és intézményi, valamint 18 magánszemély anyagi támogatása nélkül, amit az egyesület hálásan köszön.

Babits Mihály az említett 1908-as tanulmányában azt is írja, hogy az iskolának kiszámíthatatlanul nagy erkölcsi hatása van, ami nem feltétlenül a leckéknek és a tananyagnak köszönhető, hanem az emberi közegnek, a jellemek egymásra való hatásának. Ezt a természetes hatást céltudatossá tenni és kizárólag jó irányba terelni a múltban is nélkülözhetetlen volt, s a jelenben és a jövőben is nagyszerű tanári feladat.

A kötettel való ismerkedésben élményteli olvasást kívánnak az alkotók és minden közreműködő.

Debrecen, 2025. 10. 11.

Hajas Zsuzsa
kötetszerkesztő

Az egyesületért kiemelkedő munkát végzetteknek az Egyesületi plakettet és elismerő okleveleket az egyesület elnöke Dr. Cs. Nagy Gábor adta át Szabó Lászlóné elnökhelyettes laudációjának ismertetése mellett.

NÉMETNÉ DÁVID IRÉN

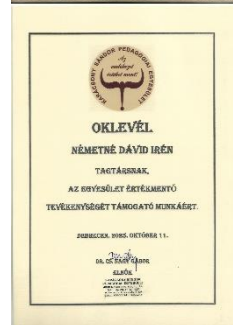
/ Ajánlás /

Németné Dávid Irén 2008 óta van aktív kapcsolatban a KSPE egyesülettel. Megszervezte a hajdúszoboszlói emlékülést, ahol alapító tagunkra Halász Ferencre emlékeztünk. Átvette és azóta is irányítja a hajdúszoboszlói tagszervezet munkáját. Kapcsolatot tart a város intézményeivel, valamint az önkormányzattal. Folyamatosan emléket állít a helyi, valamint a városból elszármazott kiváló pedagógusoknak. 43

arcképvázlat elkészítésében volt segítő közreműködő ill. szerző. Aktív résztvevője az egyesület elnökségének.

Munkáját egyesületünk emlékérem adományozásával ismeri el.

/Kálmán Antalné javaslata alapján/

/Dr. GULYÁS ANTAL/

Dr. Gulyás Antal székesfehérvári nyugalmazott iskolaigazgató és neveléstörténész. 2022 óta ír életrajzokat köteteinkbe. 14 életrajz szerzője vagy társszerzője, az idei kötetünkbe 7 életrajza jelent meg. Környezetében másokat is igyekszik meggyőzni az arcképvázlatok fontosságáról, így már második éve Debrecen után Székesfehérvárról érkezik a legtöbb életrajz. Fehérváron ugyan nincs az egyesületnek tagscsoportja, de Dr. Gulyás Antalnak köszönhetően több önkormányzattól és magánszemélytől is kapott támogatást egyesületünk. Áldozatos munkáját oklevéllel szeretnénk elismerni.

/Hajas Zsuzsa ajánlása alapján/

/ TAR JÁNOS/

Tar János matematika-kémia szakos tanár aktív éveiben hosszabb ideig Balmazújvároson, majd Debrecenben tanított. Jelenleg Debrecenben él, 2001 óta nyugdíjas. 2014-ben lett egyesületünk tagja. Mint a debreceni csoport egyik aktív tagja, eredményesen tartja a kapcsolatot Debrecen város több iskolájával, az ott dolgozó pedagógusokkal. Több esetben írt arcképvázlatot volt tanáiról, kollegáiról.

Mindemellett az elmúlt években szívügyének tartotta és vállalta, hogy az egyesület tevékenységéről széleskörű tájékoztatást végezzen, és ennek alapján az arcképvázlatírára ösztönözze a kollégákat. 80 évesen a szomszédos megyékben 70 általános és középiskolát látogatott meg. Lelkes munkájának köszönhetően a meglátogatott iskolák pedagógusai több esetben vállalták az arcképvázlatok írását. Ezzel hozzájárultak a KSPE célkitűzéseinek és tevékenységének megismeréséhez, elismeréséhez, kiváló pedagógusok tiszteletéhez. Mindezek alapján Tar János tevékenységét a KSPE elnöksége oklevéllel ismeri el.

/ Kovács András ajánlása/

Raffay Zoltánné
elnökségi tag, KSPE

Janóczki József
elnökségi tag, KSPE